

THINKERS PUBLISHING kondigt een gloednieuwe publicatie aan:

Begrijp wat je doet 1 Spaans-Italiaanse structuren

Veel clubschakers studeren graag op openingen. Dat is logisch omdat er veel materiaal over te vinden is. Toch blijkt het rendement van de noeste arbeid vaak vrij laag. In de praktijk komt men erachter dat het niet eenvoudig is om de juiste wegen te bewandelen als de tegenstander van de theorie afwijkt. Dat is de belangrijkste reden dat Grooten het bestuderen van openingen op een totaal andere wijze benadert. Hij zet vooral in op het vergroten van het begrip. Daarom bespreekt hij de achtergronden van openingen en reikt hij een leidraad aan die op een didactisch/instructieve manier de basisprincipes van de stelling toont. Dit boek, de eerste in een reeks, geeft een overzicht van stellingen en hun bijbehorende plannen die ontstaan uit de Spaanse en Italiaanse opening.

De naspelende lezer mag hopen dat hij zijn inzicht drastisch verbetert omdat de methode is gebaseerd op zijn succesvolle reeks artikelen *Begrijp wat u doet*

in *Schaakmagazine*, het blad van de Nederlandse schaakbond.

Thinkers Publishing en zijn auteur, Internationaal meester **Herman Grooten**, heeft ruim 35 jaar ervaring als professioneel schaaktrainer. Veel pupillen werden sterke schakers. De bekendste hiervan zijn de grootmeesters Loek van Wely, Robin Swinkels, Wouter Spoelman, Jan Werle, Twan Burg en Benjamin Bok.

Op journalistiek gebied werkt hij tegenwoordig voor het populaire *Schaaksite.nl*. Als publicist bracht hij diverse boeken uit waarvan het in 2009 verschenen *Chess Strategie for Club Players* op Chesscafe.com bekroond werd tot 'Book of the Year'.

In 2017 is daarvan een verbeterde en uitgebreide herdruk van verschenen. In 2016 kwam de opvolger van dit boek, *'Attacking Chess for Club Players'*, dat ook goed ontvangen werd.

ISBN: 9789492510167 Gepubliceerd in Oktober 2017

Begrijp wat je doet : deel 1
Spaans - Italiaanse structuren

Internationaal meester Herman Grooten heeft ruim 35 jaar ervaring als professioneel schaaktrainer. Veel pupillen werden sterke schakers. De bekendste hiervan zijn de grootmeesters Loek van Wely, Robin Swinkels, Wouter Spoelman, Jan Werle, Twan Burg en Benjamin Bok.

Op journalistiek gebied werkt hij tegenwoordig voor het populaire Schaaksite.nl. Als publicist bracht hij diverse boeken uit waarvan het in 2009 verschenen 'Chess Strategy for Club Players' door Chesscafe.com bekroond tot 'Book of the Year'. In 2017 verscheen daarvan een verbeterde en aangepaste herdruk. In 2016 kwam de opvolger van dit boek, 'Attacking Chess for Club Players', dat evenzeer met applaus ontvangen werd.

Veel clubschakers studeren graag openingen. Dat is logisch omdat er veel materiaal beschikbaar is. Toch blijkt het resultaat van deze arbeid vaak teleurstellend. In de praktijk blijkt het niet eenvoudig om de juiste wegen te bewandelen als de tegenstander van de theorie afwijkt. Dat is de belangrijke reden dat Herman het bestuderen van openingen op een totaal andere wijze behandelt. Hij zet vooral in op het vergroten van het inzicht. Daarom bespreekt hij de achtergronden van openingen en reikt hij een leidraad aan die op een didactisch en instructieve manier de basisprincipes van de stelling toont. Dit boek, de eerste in onze reeks, geeft een overzicht van stellingen en hun bijbehorende plannen die ontstaan uit de Spaanse en Italiaanse opening. De naspelende lezer mag hopen dat zijn inzicht drastisch verbetert omdat de methode is gebaseerd op de succesrijke 'Begrijp wat je doet' in Schaakmagazine, het vooraanstaand blad van de Nederlandse schaakbond.

THINKERS PUBLISHING
www.thinkerspublishing.com

Begrijp wat je doet : deel 01 Spaans - Italiaanse structuren Herman Grooten

Begrijp wat je doet : deel 1
Spaans - Italiaanse structuren
Herman Grooten

Thinkers Publishing 2017

www.thinkerspublishing.com

144 pagina's in kleurendruk – € 25,-

Inhoud

Uitleg symbolen en bibliografie	5
Animaties en visuele hulpmiddelen	6
Inhoud	7
Ter verantwoording	7
Hoofdstuk 1 Studeren van openingen	9
Hoofdstuk 2 Achtergronden van openingen	17
Hoofdstuk 3 Pionnenstructuren	23
Hoofdstuk 4 Openingsoverzicht Spaans	37
Hoofdstuk 5 Openingsoverzicht Italiaans	53
Hoofdstuk 6 Modelpartijen	75
Hoofdstuk 7 Opgaven	129
Hoofdstuk 8 Oplossingen	135

Ter verantwoording

Het is niet vaak dat een wild en origineel idee zomaar een succesvol concept blijkt te zijn. Dat is niet alleen in het schaakspel zelf zo, alsook in de praktijk van een schrijver over schaken.

Als trainer van zowel jeugd als volwassenen bekeek ik veel partijen van mijn leerlingen. Het viel me op dat nogal wat spelers over een behoorlijke parate theoretisch kennis van openingen beschikten. Maar als de tegenstander afweek van de theorie, tastten zij toch vaak in het duister. Want hoe moest het nu verder?

Over deze centrale vraag gaat deze serie boeken: waar draait het in de openingen om? Welke plannen zijn er voor handen? Welke (verborgen) concepten zitten verscholen in de onderhavige stelling die net na de opening verkregen wordt?

In *Schaakmagazine*, het blad van de Nederlandse Schaakbond, begon ik als auteur aan een serie artikelen, waar ik inga op bovengenoemde kwesties. Ik probeer in

deze reeks artikelen inzichtelijk te maken waar het in openingen om draait, zonder te vervallen in ingewikkelde variantenbomen.

Het is misschien ook de ergernis die ik altijd heb gehad, toen ik zelf openingen uit een boek probeerde te leren. Mijn afkeer voor een variantenboom waarin splitsingen zijn opgenomen zoals bijvoorbeeld B1.2a) of C4.3b1) zorgde er niet alleen voor dat ik de draad snel kwijtraakte, maar het ontnam mij de lust om er op deze manier mee door te gaan. De aandachtige lezer zal mij erop betrappen dat ik later in dit boek ook gebruik moet maken van een dergelijke nummering. Maar ik hoop dat de uitleg bij de varianten ervoor zorgt dat u niet afhaakt!

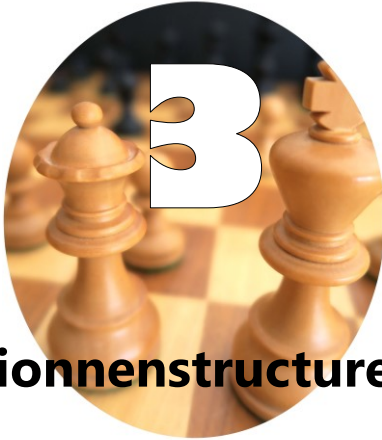
Toen mijn speelsterkte toenam en ik meer begrip van de strategische ideeën binnen bepaalde openingen kreeg, was ik beter in staat om een opening te bestuderen. Dat begrip kreeg ik voornamelijk omdat sterke grootmeesters bereid waren om hun gedachten op papier te zetten, uiteraard gelardeerd met varianten.

In mijn ogen heeft de gemiddelde clubschaker veel meer aan een openingsboek waarin een rijkdom aan ideeën wordt aangeboden. Als die ook nog gestructureerd is, mag je hopen dat er het nodige begrip van stereotiepe stellingen ontstaat. Aan de hand van deze leidraad kan het ontwikkelen van een openingsrepertoire veranderen in een plezierig tijdverdrijf, dat meestal ook tot betere resultaten zou moeten leiden. Samen met mijn Belgische schaakmakker Daniel Vanheirzeele, eigenaar van *Thinkers Publishing*, word ik nu in staat gesteld om veel uitvoeriger in te gaan op de achtergronden van openingen dan ik vanwege ruimtegebrek in mijn artikelenreeks niet kon.

We hopen de naspelende lezer vanuit de opening mee te nemen naar de peilloze diepten van het grootmeesterlijke schaak. En daarin proberen we op een geheel eigen wijze uitleg te geven bij de vele plannen, ideeën en concepten die vaak onder de oppervlakte verborgen liggen. Op deze manier hopen we houvast te bieden aan de clubschaker die zo graag de vraag beantwoord wil hebben: de tegenstander wijkt af van de theorie en hoe nu verder?

We wensen u veel plezier en steun toe bij het doorwerken van dit eerste boek van een nieuwe reeks.

IM Herman Grooten, september 2017.

Pionnenstructuren

In veel strategieboeken wordt de nadruk gelegd op de pionnenstructuur. Steinitz heeft het in één van zijn publicaties ook al aangehaald. Hij zei dat de pionnenstructuur als het ware het 'skelet' van de stelling is waar alles aan opgehangen wordt. Het is soms heel verhelderend om in een middenspelsituatie de stukken van het bord te denken en dan uitsluitend naar de pionnenstructuur te kijken.

De hoofdvariant van de Spaanse opening ontstaat als volgt:

1. e4 e5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♙b5 a6 4. ♙a4
 ♘f6 5. 0-0 ♙e7 6. ♖e1 b5 7. ♙b3 0-0
 8. c3

Amateurschakers spelen hier vaak 8. ♘c3, maar grootmeesters willen liever met pionnen een sterk centrum opbouwen om daarachter de stukken op mooie velden neer te zetten.

8... d6 9. h3

De praktijk heeft uitgewezen dat 9.d4 te vroeg is. Zwart kan met 9... ♙g4 het witte centrum onder druk zetten.

9... ♘a5 10. ♙c2 c5 11. d4

Stelling na: 11. d4

11... ♙c7

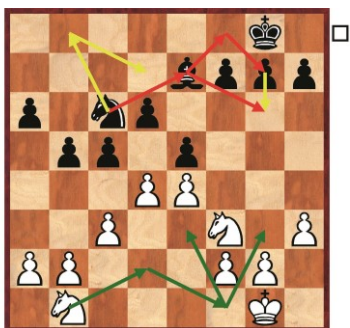
Hier is de problematiek van de spanning in het centrum ontstaan.

Wit kan kiezen uit drie type voortzettingen die alle drie een verschillend stellingenbeeld laten zien:

1) Ruilen op c5 of e5**2) Doorschuiven met d4-d5****3) Spanning handhaven**

Voor beide spelers hangen de plannen af van het stellingstype dat ontstaat na één van de drie mogelijkheden die hierboven worden geschetst.

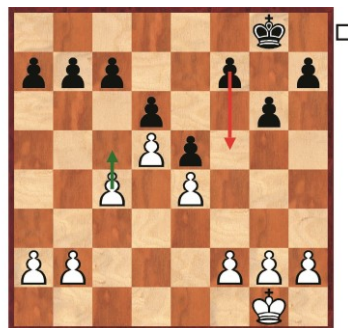
Als we in het volgende schematische diagram bekijken wat voor manoeuvres we met wit of met zwart kunnen spelen op basis van de pionnenstructuur, worden we meteen veel wijzer.

Zo zien we dat wit maar al te graag met c2-c3 en d2-d4 een pionnen centrum in handen wil nemen. Dat heeft uiteraard consequenties voor het damepaard. Dat kan nu niet naar het natuurlijke veld c3 ontwikkeld worden en het zal daarom op een andere wijze ontplooid moeten worden. Grootmeesters hebben bedacht dat het paard van b1 via d2 naar veld f1 omgespeeld moet worden. Vanaf dat veld kan het naar g3 (waar het op veld f5 kan spelen) of naar e3 gezet worden. Vanaf e3 kan zowel veld d5 een mooi doel zijn als ook opnieuw veld f5.

De belangrijkste reden om het soms naar g3 te spelen is dat pion e4 in veel gevallen gaat hangen en daarom extra dekking nodig heeft.

Wit kan het ook over een hele andere boeg gooien door de stelling dicht te schuiven met **1. d4-d5**. Daarmee krijgen we een zogenaamde pionnenketen. Dat zijn pionnen die tegen elkaar vastgelegd zijn (de pionnen d5 en e4 tegenover respectievelijk d6 en e5). Om begrip te krijgen van de behandeling van een dergelijke pionnenketen maken we een uitstapje naar een heel andere opening, het Konings-Indisch. Het is zinvol om in een notedop uit te leggen wat het spel met de pionnenketen globaal gezien behelst. Plaatjes laten vaak meer zien dan woorden.

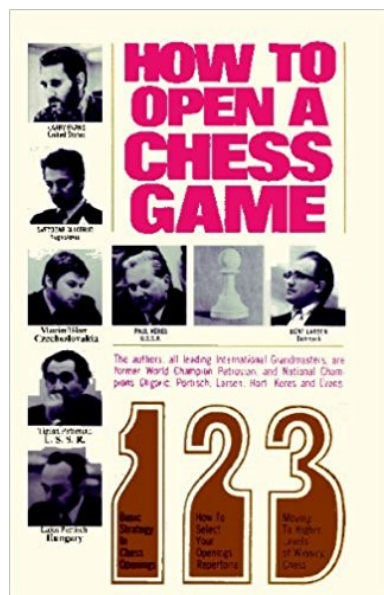
In het diagram zien we in één oogopslag dat wit graag de actie c4-c5 en zwart die met ...f7-f5 in gang wil zetten. Dat heeft te maken met de theorie die de beroemde Aaron Nimzowitsch in zijn fameuze boek *'Mein System'* aanhing. Hij formuleerde pion d6 als de *basis* van de pionnenketen van zwart en pion e4 de

basis van de pionnenketen van wit. Het ondermijnen van die basis is een essentiële strategie om vuist te kunnen maken. Dus als wit met **1. c4-c5** druk probeert te zetten op d6, kan zwart hetzelfde proberen te doen met **1... f7-f5**. In de praktijk zien we dat wit na deze laatste zet veelal antwoordt met **2. f2-f3** waarna zwart de keten langer maakt met **2... f5-f4** en zo de basis naar f3 verplaatst. Deze hele problematiek van de ketenstrijd komt uitgebreid aan bod in andere delen van deze serie. Men kan het Spaans dan ook niet los zien van het Konings-Indisch omdat er steeds overgangen zijn naar analoge pionnenstructuren. Al die pionnenstructuren zijn nauw verweven met specifieke plannen.

De wijze waarop de stukken efficiënt opgesteld kunnen worden en manoeuvres die afgeleid zijn uit deze specifieke pionnenstructuur, zijn essentieel voor een goed begrip van de opening.

Juist de omstandigheid dat wit meestal bepaalt of hij de spanning in standhoudt, of de spanning opheft door de ruil op c5 of e5 dan wel het doorschuiven met d4-d5, maakt de Spaanse opening zo moeilijk maar tegelijk ook zo interessant! Beide spelers proberen hun stukken zo flexibel mogelijk neer te zetten, zodat zij na bovengenoemde opties ook meteen en efficiënt ingezet kunnen worden.

Vele jaren geleden lag op mijn bureau het boek "How to open a Chessgame".

Helaas ligt mijn exemplaar uit 1974 helemaal uit elkaar en is de Engelse notatie nou niet bepaald prettig om te volgen.

Niettemin is het boek alleszins de moeite van het bestuderen waard. De co-auteur, GM Larry Evans, heeft zeven verschillende topspelers uit de jaren '60 en '70 de vraag voorgelegd hoe zij het behandelen van de opening voor en tijdens de partij benaderden en of zij dat op een begrijpelijke manier aan de clubschaker kunnen duidelijk maken.

Het leuke hiervan is dat de spelers niet alleen een andere stijl hebben, maar ook duidelijk een andere aanpak hebben in hun keuze van openingsvarianten. Alle hoofdstukken zijn stuk voor stuk interessant. Dat kan ook bijna niet

anders als je beschouwt dat – naast Evans zelf – Svetovar Gligoric, Vladimir Hort, Lajos Portisch, ex-wereldkampioen Tigran Petrosian, Bent Larsen en Paul Keres belangrijke exponenten waren van het topschaak in die jaren. In commentaren over dit boek viel me op dat veel lezers er ook verschillende voorkeuren op na hielden als het erom ging te bepalen welk hoofdstuk men het meest interessant vond. Zelf was ik aangenaam verrast door het betoog dat ik aantrof in het hoofdstuk dat door de Joegoslavische topspeler Svetozar Gligoric is geschreven. Zo staat hij uitgebreid stil bij de stelling nadat beide partijen slechts één zet hebben gespeeld!

Dus na de openingszetten **1. e4 e5** neemt hij uitgebreid het woord om vervolgens duidelijk te maken dat voor een begrip van de Spaans/Italiaanse structuren men zich goed moet realiseren wat de pionnenstructuur al vanaf zet 1 voor een grote invloed op het verdere verloop van de partij heeft.

Stelling na: 1... e5

Het klinkt vreemd om al na de eerste zet een lange verhandeling te houden over een stelling die door elke beginnening binnen een paar seconden op het bord wordt gezet. Het commentaar van Gligoric is zeer leerzaam. Hij zegt dat zwart, na wits openingszet, direct een ‘stopteken’ neerzet. Wat hij bedoelt, is dat zwart met zijn openingszet direct verhindert dat wit niet zomaar twee pionnen naast elkaar in het centrum krijgt. Want dan zou wit, mede door zijn ruimtevoordeel op den duur met e4-e5 kunnen gaan werken.

Tegelijkertijd zegt Gligoric dat je ook nu al kunt bepalen dat de witte diagonaal a2-g8 een mooie diagonaal is voor wits koningsloper. En ook natuurlijk voor zwarts zwartveldige looper die in principe streeft naar de diagonaal a7-g1.

Gligoric benoemt nog meer interessante kenmerken van nevenstaande diagramstelling. Zo zegt hij dat de velden f5 voor wit en f4 voor zwart in principe streefvelden zijn voor een paard.

Dus eigenlijk kunnen we stellen dat vanaf zet één al enkele patronen heel zichtbaar zijn omdat de pionnenstructuur ons eigenlijk de weg wijst voor een latere ontwikkeling van de stukken. Gligoric geeft nog meer specifieke kenmerken aan die een dieper begrip van ons edele spel mogelijk maken.

2. ♘f3 ♞c6 **3.** ♙c4

Hier neemt Gligoric opnieuw de tijd om deze stelling aan een nader onderzoek te onderwerpen.

Stelling na: 3. ♛c4

Als je er diep over gaat nadenken waarom het Spaans (met 3. ♛b5) zo hoog op de agenda van topspelers stond, ontbreekt op het eerste gezicht de logica. De opstelling van de pionnen e4/e5 impliceert bepaalde specifieke kenmerken die we in ons op moeten nemen om de essentie van de stelling beter te gaan begrijpen.

We hebben al gezien dat bij zwart de diagonaal a2-g8 kwetsbaar is geworden, bij wit is dat de diagonaal a7-g1. Gezien dit gegeven lijkt het dus veel logischer om de lopers naar respectievelijk c4 en c5 te ontwikkelen.

De vraag die we ons dus kunnen stellen is waarom het Spaans zo lang de meest gespeelde opening was onder topspelers. Pas de laatste jaren zien we dat het Italiaans net zo vaak gekozen wordt. Maar waarom zagen grootmeesters decennia lang meer heil in het Spaans dan

in de *Giuoco Piano*? Dat is de naam van het systeem dat ontstaat na

3... ♛c5

Volgens Gligoric zit de reden van de hierboven genoemde problematiek hem in de volgende variant:

4. c3

Wit wil graag met twee pionnen een sterk centrum gaan innemen. Zwakkere clubschakers spelen meestal 4. ♘c3, maar dat heeft in de praktijk weinig kans op voordeel.

4... ♗f6

Zwart ontwikkelt snel door.

5. d4

In de hedendaagse grootmeesterpraktijk speelt men meestal 5. d3 dat gevolgd kan worden door bijvoorbeeld 5... d6 6. 0-0 0-0 7. ♛b3 a6 8. ♗bd2

Stelling na: 8. ♗bd2

De plannen van wit in deze Italiaanse opening lijken erg op die in het Spaans,

zoals we later zullen zien. Zo zal wit de paardmanoeuvre ♖d2-f1-g3 willen voorbereiden om spelen op het kwetsbare veld f5. Vanaf dit moment begint de strijd. Hiervan zullen we wat later in dit boek modelvoorbeelden laten zien.

5... exd4 6. cxd4 ♙b4+ 7. ♙d2

Na 7. ♘c3 ontstaat het zogenaamde Grecogambiet. 7... ♘xe4 8. 0-0 met een spannende stelling.

Wit offert een pion in ruil voor een ontwikkelingsvoorsprong. Het was de Italiaan Gioachino Greco aan wie dit gambiet is toegeschreven en die in 1620(!) schitterende partijen mee gewonnen heeft.

7... ♙xd2+ 8. ♘bxd2

Stelling na: 8. ♘bxd2

Eigenlijk lijkt het erop dat wit alles heeft bereikt wat zijn hartje begeert. Hij heeft twee pionnen naast elkaar in het centrum gekregen, meer ruimte, een voorsprong in ontwikkeling en zijn loper staat op de voor zwart 'gevoelige' dia-

Gioachino Greco (1600-1634)

gonaal a2-g8. Desondanks levert deze positie wit geen voordeel op. Sterker nog: na

8... d5! 9. exd5 ♘xd5 10. 0-0 0-0

Stelling na: 10... 0-0

is het machtig ogende witte pionnen-centrum volledig uit elkaar geslagen en wordt hij opgescheept met een geïsoleerde pion op d4.

Zwart krijgt middels de manoeuvre ...♘ce7 gevolgd door ...c7-c6 een comfortabel middenspel. Volgens Gligoric is het probleem voor wit dat de witte lo-

Svetovar Gligoric

per op c4 te dichtbij staat! Zou hij op de zevende zet op b3 hebben gestaan, kan wit na 8... d5 antwoorden met 9. e5 waarna hij wel een ruimtevoordeel zou hebben verkregen en mogelijk ook de gewenste aanvalskansen op de koningsvleugel.

We gaan daarom eens kijken wat de gevolgen kunnen zijn als een speler de tegenstander de vrije hand geeft in het centrum. Met andere woorden, wat kan er gebeuren als iemand een 'massief pionnencentrum' krijgt, zonder dat de ander daar iets tegenover kan stellen. Wie kan ons dat beter tonen dan één van de grootste schakers uit de schaakgeschiedenis, de illustre Paul Morphy die het

snel ontwikkelen tot wapen had verheven?

♔ Morphy, Paul
♚ Stone, J.
🌐 New York 1859

1. e4 e5 2. ♘f3 ♘c6 3. ♙c4 ♙c5 4. b4 ♙xb4 5. c3 ♙c5?

Dit soort fouten werd in die tijd vaak gemaakt. Zwart geeft wit zo'n beetje de vrije hand in het centrum.

6. 0-0

Eerst de koning in veiligheid.

6... ♖b6 7. d4

En dan nu het pionnen centrum in handen nemen.

7... exd4

Handhaven van e5 met 7... d6 verdient de voorkeur. Zwart levert dan wel de pluspion weer in na 8. dxe5 dxe5 9. ♔xd8+ ♘xd8 10. ♗xe5 maar deze stelling is wel speelbaar.

8. cxd4

Wit heeft nu wat hij wil. In ruil voor een pion heeft hij een machtig pionnen centrum.

8... ♔f6?

Behalve het feit dat de dame te vroeg in het spel wordt gebracht, doet hij ook niets aan het oprukken van de vijandelijke pionnen. Noodzakelijk is 8... d6 om de opmars e4-e5 onaantrekkelijk te maken.

9. e5!

Wit aarzelt natuurlijk niet.

9... ♔g6 10. d5

Niet gek. Ontwikkelen met 10. ♗c3 was zo mogelijk nog sterker. De belangrijkste pointe is dat veld e4 gedekt wordt waardoor er plotseling ♗f3-h4! met het

Paul Morphy

includen van de zwarte dame in de stelling is komen te zitten. Bijvoorbeeld: 10... ♗ge7? 11. ♗h4 en de dame zit in de knip.

10... ♗a5 11. ♖d3 ♔h5 12. ♖a3

Morphy wil de zwarte rokade een tijdje uit de stelling halen.

12... ♗e7 13. d6

Een belangrijke zet. Beter dan 13. ♗c3 bijvoorbeeld. Door de pion op d7 te fixeren, kunnen ♖c8 en ♗a8 nauwelijks nog in het spel gebracht worden.